

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
postmottak@bld.dep.no

Vår referanse: 2012/437

Bergen, 20. september 2012

Vedrørende forslag til endringer i barneloven - tilsyn under samvær

Vi viser til Barne-, Likestillings- og Inkluderingsdepartementets høringsbrev av 26. juni 2012, vedrørende forslag til endring i barneloven – tilsyn under samvær. Regionalt kunnskapssenter for barn og unge – psykisk helse og barnevern, Vest (RKBU Vest) har studert og drøftet høringsdokumentet og de tilhørende forslagene.

RKBU Vest ble etablert i 2011 ved en fusjon mellom RBUP Vest (Regionsenter for barn og unges psykiske helse) og BUS Vest (Barnevernets utviklingssenter på Vestlandet). RKBU Vest sitt formål er å bidra til å øke kvaliteten på tjenestene innen alle sentrale områder i arbeidet med barn og unges psykiske helse og barnevern. Våre primær oppgaver er kunnskaps- og kompetanseutvikling gjennom undervisning, forskning, utviklingsarbeid og informasjonsvirksomhet.

Vi vil begrense våre kommentarer til forslag vi mener har særlig betydning for barns psykiske helse. Beskyttet tilsyn er foreslått satt inn overfor barn som blir vurdert å være særlige sårbare i samværssituasjonen, grunnet foreldrenes sviktende omsorgskompetanse. Våre kommentarer fokuserer derfor på forslaget om beskyttet tilsyn.

Overordnede kommentarer

Overordnet støtter vi sterkt forslaget om at domstolen skal fatte beslutninger om samvær ut fra barnets behov, heller enn ut fra barnets antatte tålegrense. Barnets behov vil være å ha samvær som fremmer dets trivsel og utvikling. Mer defensivt formulert vil barnets behov være å ha samvær som ikke hemmer dets mulighet til å utvikle tillit til seg selv og sine egne utviklingsmuligheter, og også tillit sine nærmeste. Barn som over tid har erfart ulike former for omsorgssvikt og/eller har blitt utsatt for vold eller vært vitne til vold i familien, er i klar risiko for skjevutvikling, og psykiske lidelser. Samvær med en forelder som har påført barnet utrygghet og skade, og som i samværssituasjonen ikke ivaretar barnets behov, innebærer fare for at barnet vil bli retraumatisert og holdt fast i en utrygghet. Barnets muligheter for reparasjonsarbeid blir da sterkt svekket.

Vi støtter synspunktet at hensynet til å beskytte barnet mot vold og overgrep må være overordnet alle andre hensyn. RKBU Vest mener imidlertid at formuleringen "vold og overgrep" er begrensende, der dette resulterer i at skadevirkningene av psykisk mishandling og neglekt blir oversett eller bagatellisert. De negative konsekvensene ved psykisk mishandling, neglekt og å være vitne til familievold og fiendtlighet, er minst like alvorlige som fysisk vold og overgrep. RKBU anbefaler derfor at det blir en presisering av risikobegrepet, til også å omfatte disse.

RKBU Vest er bekymret for at en ordning med beskyttet tilsyn – i strid med BLD sin intensjon – vil bidra til å heve terskelen for å nekte samvær, heller enn å senke den. Ordningen innebærer at samvær som tidligere – ut fra barnets behov for beskyttelse – ville bli nektet, nå kan bli innvilget. Beskyttet tilsyn er foreslått satt inn når det blir vurdert at barnet har behov for samvær med en forelder barnet opplever seg utrygg på eller redd for. Det blir, i prosessen frem mot en

beslutning om beskyttet samvær, svært viktig å avklare hvilke behov hos barnet samværet er ment å dekke. RKBV Vest støtter derfor sterkt den foreslåtte begrunnelsesplikten. Likeledes støtter vi at samværenes virkninger på barnet blir evaluert fortløpende ved nærmere avtalte evalueringspunkter. Grundige evalueringer er nødvendig for å sikre at samvær som ikke ivaretar barnets behov stanses.

Kommentarer vedrørende mer spesifikke forslag

- RKBV Vest støtter forslaget om at samvær skal besluttes ut fra hva som er barnets behov for samvær, heller enn ut fra hva som er barnets antatte tålegrense for samvær. Dette fordi det å fatte beslutning ut fra hva et barn kan tåle, står i sterk motsetning til barns rett til utviklingsstøtte– Det er heller ikke mulig å presist vurdere hvor det enkelte barnets tålegrense går. Faren for at beslutningen som blir fattet overskrider grensen er hele tiden til stede.
Vi vil imidlertid fremholde at en beslutning ut fra barnets behov for samvær forutsetter at beslutningstaker har god forståelse for det aktuelle barnets forutsetninger. En slik forståelse vil ofte innebære at barnet er utredet med hensyn til ressurser, sårbarhet og relasjonsbehov samt – for barn over spedbarnsalder –egne forståelser av seg selv og sin situasjon.
- Vi støtter videre forslaget om at barnets behov i større grad skal vurderes ut fra nåtidige behov, heller enn ut fra antatte fremtidige behov.
- I tråd med våre synspunkt vedrørende punktene over, støtter vi støtter forslaget om at barn ikke skal tvinges til å gjennomføre samvær.
- RKBV Vest støtter forslaget om "beskyttet tilsyn" i de særlige tilfellene hvor samvær med en omsorgssviktende forelder blir vurdert å ville møte det aktuelle barnets behov. Vi er imidlertid bekymret over at "beskyttet tilsyn" vil bli besluttet også når barnets behov best blir ivaretatt ved *ikke* å ha samvær. I den grad det skjer, vil vi få beslutninger som er basert på vurdering av barnets tålegrense og av antatte fremtidige behov.
- Bekymringen for at dette kan skje blir forsterket av utsagn i høringsnotatet. Vi finner det bekymringsfullt at det sies at tilsynet skal sikre at barnet føler seg beskyttet under samværene, heller enn at barnet skal oppleve mening, enn si glede, ved samværene.
- Videre finner vi fremlegget om at det regelmessig vil være behov for veiledning – både av barnet og av "samværsforelder" bekymringsfullt. Det er vanskelig å forstå hva barnet skal veiledes på. Det er vår mening at barnet ikke vil ha behov for veiledning, men for støtte på fritt å dele sine reaksjoner og forståelser med tilsynspersonen. Tilsynspersonen må så ut fra barnets utsagn, forståelser og reaksjoner vurdere om samværene virker fremmede, nøytralt eller hemmende for barnets utvikling.
- RKBV Vest støtter forslaget om at det skal være begrunnelsesplikt for alle pålegg om samvær under beskyttet tilsyn. En slik plikt vil kunne redusere faren for at beskyttet tilsyn blir besluttet i saker hvor barnets behov best blir ivaretatt ved ikke å ha samvær. Å begrunne hvorfor det skal være samvær innebærer å klargjøre hvilke målsettinger samværene skal ha for barnet, og vurdering av mulighetene for å oppnå målsettingene
- RKBV Vest er videre enig i at domstolen før den fatter beslutning, skal innhente Bufetats/kommunal barneverntjenestes syn på ønskelighet av, og muligheter for, iverksetting av pålegget. Videre i at tilsynspersonen skal rapportere fra samværene og at barneverntjenesten skal ha oppfølgings- og evalueringsansvar – herunder ansvar for å stanse samvær dersom beskyttet tilsyn ikke er tilstrekkelig til å gi barnet en opplevelse av trygghet og mening. Evalueringstidspunkt må være fastsatt på forhånd. For å sikre at evalueringen adresserer om samværene ivaretar barnets behov, bør den ta utgangspunkt i en standardisert mal. Ikke minst støtter vi forslaget om at pålegg om samvær under beskyttet tilsyn gjøres tidsbegrenset, og at den maksimale varigheten er et år. I saker etter Lov om barneverntjenester vet vi at tilsyn tenderer til å fortsette i år etter år.

- RKBV Vest mener det er behov for at det blir understreket at den foreslåtte årlige timebegrensningen for beskyttet tilsyn er en øvre grense. Det timetallet som blir besluttet må støtte opp under formålet med samværet. Hvis formålet er at barnet skal ha kunnskap og kjennskap til sin forelder, vil dette kunne bli ivaretatt med ett til to kortvarige samvær i året. Hvis formålet er å opprettholde nære relasjoner – fordi foreldren blir vurdert å kunne utvikle omsorgskompetanse – vil samværene måtte være hyppigere, men innenfor den foreslåtte timebegrensningen.
- Vi er enig i at de to hovedformene for tilsynssamvær nedfelles i loven slik at domstolen ikke står fritt til å tolke hvilke former for tilsyn som kan rommes i ordningen.
- Vi er også enig i at domstolen skal fastsette tilsynsform og bestemmelser for iverksetting av tilsynet. Videre er vi enige i forslaget om formkrav og begrunnelsesplikt for alle pålegg om og i at domstolen fastsetter varighet, antall timer i året og per samvær, samt tid og sted for samværene. Vi ser det som svært viktig for både barn og foreldre at målsettingen med samværene kommer tydelig frem.
- RKBV Vest er enige i at tilsynssamvær ikke skal benyttes ved risiko for bortføring, men at samvær da nektes helt.
- RKBV Vest er også enige i forslaget om en videre klargjøring i barneloven paragraf 43 av at domstolen skal sette vilkår om krav til foreldre. Vi vil likevel understreke at det er foreldrens aktuelle funksjon, heller enn foreldrens deltakelse i et behandlingsopplegg, som må være avgjørende i vurderingen av om beskyttet samvær ivaretar barnets behov. Videre vil vi understreke at en eventuell bedret omsorgskompetanse hos foreldren, ikke automatisk fører til at barnets opplevelse av foreldren endrer seg. I den grad barnets opplevelse stadig er preget av dets tidligere erfaringer med foreldren, er risiko for retraumatisering tilstede.

Kommentar vedrørende betegnelsene ”beskyttet tilsyn” og ”støttet tilsyn”

RKBV Vest finner betegnelsene mindre gode, fordi de gir tanker om at det er *tilsynet* som er henholdsvis beskyttet eller støttet. Vi ser en enkel endringsmulighet i betegnelsene ”beskyttende tilsyn” og ”støttende tilsyn”

Reidar Jakobsen
Leder RKBV Vest

Toril Havik
(sign.)

Hanne Cecilie Braarud
(sign.)

Stine Lehmann
(sig.)